

obětí je sebeobviňování. Poškozený si přisuzuje vinu na trestném činu proto, že něco opomněl či byl neopatrný. Některé oběti se zase uchylují k jakési „léčebné, retribuční fantazii“, při níž si vytvářejí vlastní vnitřní představu o tom, jak se pachatelé pomstí. Jiní nejsou dlouho s to vymanit se z prožité rány, neustále si událost připomínají a trpí syndromem posttraumatického stresu. Pronásleduje je pocit izolovanosti od nejbližších a také od ostatního světa a ztrácejí zájem na obvyklé aktivitě.

Proto je tak důležité zobecňovat poznatky o situacích, za nichž k trestným činům dochází, a seznamovat s nimi veřejnost — varovat ji. Redukce pravděpodobnostních faktorů cestou zvýšené opatrnosti, spolu s překonáváním naivity, neznalosti a neinformovanosti občanů neodstraní zdaleka všechny zločiny, může však snížit jejich statistickou pravděpodobnost.

Viktimologie tak na základě rozboru mnoha trestních případů dospívá k řadě doporučení směřujících jednak ke zmenšení objemu trestných činů a jednak k ochraně poškozených.

Karel Víték

## Informace o dvou vědeckých akcích k aktuálním otázkám života mladé generace

V rámci plánu práce Výzkumného výboru 34 *Sociologie mládeže* mezinárodní sociologické asociace (ISA) (1) se ve dnech 9.—12. 6. 1988 konala v Praze mezinárodní konference, jejímž ústředním tématem byly otázky *sociálního rozvoje mládeže a její perspektivy*. Zúčastnili se jí představitelé sociologie mládeže ze socialistických i kapitalistických zemí, včetně předsedy a některých dalších členů vedení uvedeného výboru.

Pořadatelé konference byla Československá sociologická společnost, Ústav marxismu-leninismu Univerzity Karlovy spolu s Ústavem pro filozofii a sociologii ČSAV a Vědeckovýzkumným střediskem ÚV SSM. Kromě československých účastníků byli přítomni zástupci BLR, MLR, NDR, PLR, SSSR, Nizozemí, NSR, Rakouska, Švédska a Velké Británie.

Jednání bylo soustředěno ke třem tematickým blokům:

### 1. Úloha a postavení mládeže ve společnosti

Obecně orientované příspěvky k současným úkolům mládeže v jednotlivých společenských systémech, k možnostem jejího budoucího sociálního rozvoje, doplnění některými konkrétními přístupy k řešení aktuálních problémů spojených s postavením mládeže ve společnosti.

### 2. Hodnoty práce a vzdělání v podmínkách vědeckotechnického rozvoje

Množství přihlášených příspěvků ukázalo, jak jsou otázky vzdělání a práce široce diskutovány sociology všech zúčastněných zemí.

### 3. Volný čas jako faktor rozvoje osobnosti mladého člověka

Příspěvky spíše konkrétnější povahy, s řadou empirických údajů.

Konferenci zahájil úvodním slovem člen korespondent prof. Jaroslav Kohout (Vysoká škola ekonomická, Praha). Jménem Československé sociologické společnosti přivítal účastníky a podal stručnou informaci o práci sociologické společnosti, speciálně o práci sekce sociologie mládeže. Vlastní jednání konference se pak zaměřilo k tématu *Úloha a postavení mládeže ve společnosti*. Řídil je Jürgen Hartmann z univerzity v Uppsale, předseda Výzkumného výboru 34.

Jako první vystoupil prof. Peter Emil Mitev z Ústavu vědeckých výzkumů mládeže v Sofii. Ve svém příspěvku *Protikladné tendence v postavení mládeže ve společnosti* se soustředil na analýzu postavení bulharské mládeže v období před počátkem přestavby a nyní. Zdůraznil, že společenská situace v sedmdesátých letech vedla k určitému konzervatismu. Práce mládežnické organizace trpěla konformismem a formalismem. Mládež se ocitla v závislé situaci, v níž nemohla samostatně řešit své životní problémy. Nyní, v důsledku nových revolučních procesů, dochází, jak uvedl P. Mitev, k přehodnocení situace mladých. Mládež v BLR si uvědomuje nové okolnosti, avšak přechod k novým generačním vztahům nebude jednoduchý. P. Mitev ilustroval prezentované závěry na konkrétních datech z mnoha sociologických výzkumů, která mimo jiné vypovídala o jistých rozporech v reflexi procesů přestavby ve vědomí mladých lidí.

(1) V Československu byly do této doby uspořádány jen dvě konference spojené se zasedáním některého z Výzkumných výborů ISA. Byly to akce uspořádané Výzkumným výborem 13 „Sociologie volného času“ a Výzkumným výborem 27 „Sociologie sportu“.

Petr Sak (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha) se ve svém referátu *Osobnost, mládež, společnost — rozvoj a perspektivy* zabýval v obecnější poloze novými společenskými podmínkami rozvoje mládeže vznikajícími v procesu přestavby společnosti v socialistických zemích. Zatímco dřívější byrokratizace a formalizace společenského života vedly k „erozi“ společenských subjektů, současné obnovení společenské dynamiky posiluje význam těch společenských subjektů, které objektivně mají předpoklady výrazné se podílet na sociální změně. Autor zdůraznil, že k nim patří především mládež jako subjekt s mimořádnou dynamikou své proměny.

Vzhledem ke kontinuitě vědomí a aktivit mládeže jsou podle autora v současnosti zakládány subjektivní předpoklady společenského vývoje v prvních desetiletích příštího století. P. Sak se zabýval i otázkami sociální distance mezi generacemi, která podle něho bude vyplývat i z odlišné schopnosti pracovat s výpočetní technikou.

V následujícím příspěvku *Sociální podmínky rozvoje mládeže* se Laszló Boros z Ústavu politických věd v Budapešti zabýval socializací jako ústředním sociálním procesem utvářejícím mladého člověka v období od 14 do 30 let. Charakterizoval ji především jako proces vytváření a přenášení hodnot, v němž se uplatňují generační hlediska. Je ovlivňována ekonomickými procesy, jejichž důsledkem jsou různé stupně ekonomické závislosti mladého člověka. L. Boros dále hovořil o vlivu školského systému. Uvedl, že v MLR se situace v oblasti vzdělávání zhoršuje. Existující rozdíly v možnostech vzdělání vedou ke značným sociálním diferencím, což posiluje distanci mezi společenskými a individuálními hodnotami. Závěrem se autor zabýval úlohou rodiny, kterou i pro některé rozpornosti považuje za nejvýraznější faktor socializace.

Tematicky vhodně navázal Ladislav Macháček (Ústav filozofie a sociologie, Bratislava) příspěvkem věnovaným *problémům orientace mládeže na manželství a rodičovství v ČSSR*. Uvedl, že v současné československé rodině se objevují některé velice závažné tendence — snižuje se počet členů rodiny a zvyšuje se počet neúplných rodin. Bude nutné vypracovat novou koncepci rodinné výchovy, k níž musí svými poznatky přispět vědeckovýzkumná fronta. Z hlediska sociologie vystupují do popředí problémy předčasného manželství, umělého přerušení těhotenství, volby životního partnera, stability manželství a tradicionalismu při formování partnerských rolí v manželství. Významnou úlohu v přípravě mládeže na manželství a rodičovství sehrává podle L. Macháčka především výchova v orientační rodině, a to i přes některé problémy spojené se změnami sociálního postavení ženy a s „nekválitními“ vzory jednání v rodině.

Prof. Igor Iljinskij, ředitel Ústavu výzkumu mládeže ÚV Komsomolu v Moskvě, se ve svém referátu soustředil na *podmínky života mládeže v SSSR*. Zdůraznil, že naléhavost řešení sociálních podmínek sovětské mládeže nespočívá jen v procesech realizace přestavby, ale i v tom, že s mládeží je spojen celkový rozvoj společnosti. Přestavba odhalila nejen rozpory v rozvoji mládeže jako celku, ale i zcela konkrétní problémy, jako jsou kriminalita mládeže, alkoholismus, drogy apod. Společenská přestavba vyvolala aktivitu určité části mládeže, která si velice rychle osvojuje například nové formy hospodaření, současně však existuje i určitá část „konzervativních“. K řešení odhalených rozporů by podle I. Iljinského mohl přispět i nový typ mládežnické organizace, vzájemné působení vědy a praxe a zejména co možná nejširší zapojení aktivní části mládeže.

Druhou část jednání prvního dne řídil prof. Nikolaj Blinov, prorektor Vysoké školy komunistů ÚV KSSS v Moskvě. Vystoupil zde prof. Mathieu Matthiissen (Státní univerzita, Utrecht) s příspěvkem *Některé tendence v hodnotových orientacích a sociálních problémech holandské mládeže ve vztahu k základním změnám současné společnosti*. Zabýval se nejprve otázkami vztahu generací a i některými teoreticko-metodologickými problémy vymezení pojmu generace. V této souvislosti diskutoval i některé aspekty Mannheimova pojetí „problému generací“. Poté přešel k prezentaci některých konkrétních údajů o holandské mládeži za poslední dvě desetiletí. Zaměřil se především na oblast náboženství, manželství a rodiny a také politiky a konstatoval, že dochází k útokům na tradiční normy a k „rozbíjení“ tradičních hodnot. Zajímavý byl výklad sledu generací od roku 1945:

1. Generace od roku 1945, která je charakterizována přijetím průmyslové kultury, orientací na spotřebu a skepticismem v kulturně politických orientacích. Od padesátých let je to generace „blahobytu“.
2. Generace po roce 1965, která je charakterizována sociálním kriticismem. Rostoucí technokracie a prohlubující se společenské nerovnosti je vedou k napadání autorit.
3. Generace poloviny osmdesátých let je „generací bez pout“. Její životní podmínky jsou dány nezaměstnaností a nedostatečnými sociálními jistotami. Změnil se trh pracovních sil a důsledky těchto změn lze těžko odhadovat.

Závěrem M. Matthiissen formuloval některé návrhy na řešení sociálních problémů současné holandské mládeže.

Na vystoupení M. Matthiissen navázal N. Blinov rozsáhlejší diskusním vystoupením. Reagoval na problematiku tvorby typologie generací z hledisek specifík jednotlivých zemí a zároveň shrnul výsledky jednání prvního dne.

Na pořadu druhého dne byly otázky *hodnoty práce a vzdělání v podmínkách vědeckotechnického rozvoje*. Dopolední jednání řídil Vladimír Dubský z Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV. Uvedl některé výsledky našich, zahraničních a mezinárodních výzkumů, z nichž vyplývá, že mládež v ČSSR i v socialistických zemích získala v průběhu socialistické výstavby podstatně vyšší vzdělání než její rodiče. Poukázal na souvislost stupně dosaženého vzdělání a práce, vztahu mladých lidí k rutinní a tvůrčí práci v závislosti na dosažené vzdělání, na vliv vzdělání na spokojenost mladých pracovníků s vykonávanou prací. Zdůraznil význam sociálně ekonomických podmínek a společensko-politických procesů v soudobých společnostech pro vztah jednotlivých skupin mladé generace ke vzdělání i možnostem získat práci, kterou by chtěli vykonávat a na níž se připravovaly.

Poté vystoupil J. Hartmann s příspěvkem *Problematika uplatnění absolventů*. Použil švédské zkušenosti z řešení daných otázek. Uvedl řadu statistických údajů, které vypovídají o značných úspěších „švédských programů“, pokud jde o snižování nezaměstnanosti jak mládeže, tak i celé populace. Konstatoval, že všeobecně se věřilo v lepší pracovní uplatnění prostřednictvím vyššího vzdělání. S přibývajícím počtem absolventů vysokých škol však docházelo k devalvaci vysokoškolského vzdělání.

V sedmdesátých letech došlo k regulaci trhu pracovních sil v tom smyslu, že kdo získal zaměstnání, nemohl být propuštěn. Tento fakt limitoval možnosti mladých lidí, kteří podle J. Hartmanna získávali pocit „vyhoštěnosti ze společnosti“. Stát se musel proto zaměřit na tvorbu umělých programů pro mladé lidi do 20 let. Ti se vzdělávají nebo vstoupí do programu pracovních sil v nových odvětvích průmyslu. Závěrem se autor zmínil o novém problému — reakci mladých lidí na „počítačovou společnost“. Ilustroval to na případu firmy Volvo, od níž odchází 70 — 75 % mladých lidí. Moderní výroba svou povahou neumožňuje sociální kontakty na pracovišti a pro mladé lidi prý přestává být „zajímavá“. V této souvislosti konstatoval, že ve Švédsku je vyřešena nezaměstnanost mládeže, ale nikoli již jejich pracovní aspirace, což může vést ke hledání netradičních forem pracovního uplatnění.

Dalším vystupujícím byl prof. Miloš Kaláb (Výzkumný ústav pedagogický, Praha). Ve svém referátu *Perspektivy a bariéry rozvoje vzdělání v podmínkách strategie intenzivního rozvoje socialismu* se zaměřil především na otázky zvyšování vzdělanostního potenciálu, a to zejména na vysokoškolské úrovni. Zdůraznil, že výchovně vzdělávací proces se musí přeměnit z pouhé „přípravy na život“ v permanentní „součást života“. Systém vzdělávání a výchovy se musí stát celoživotním systémem. Uvedl, že zavádění celoživotního vzdělávání je ovšem složitý proces, kladoucí značné nároky na jeho organizační, materiální, kadrové i časové zajištění.

M. Kaláb se dále zabýval otázkami individualizace výchovně vzdělávacího systému a diferenciací tempa vzdělávání spojených s odstraněním „nivelečního“ pojetí člověka.

Claus Tully z Německého ústavu mládeže v Mnichově využil ve svém příspěvku *Mládež a technika* výsledky sociologických výzkumů zaměřených především na vztah mladých lidí k výpočetní technice. Kromě pozitivních momentů upozornil i na možnost negativních důsledků vyplývajících z příliš jednostranného využívání výpočetní techniky.

Druhou část dopoledního jednání řídil Michal Stefanov z Ústavu vědeckých výzkumů mládeže v Sofii, který uvedl zajímavé údaje o vztahu mladých lidí v BLR k hodnotám práce.

Poté vystoupil prof. Rudolf Franěk (Ústav marxismu-leninismu ČVUT, Praha) s referátem *Práce a vysokoškolská mládež*. Zaměřil se na závažné otázky zapojování vysokoškolské mládeže do společenské praxe. Při rozboru dané problematiky upozornil na řadu aktuálních problémů, které v současných podmínkách vznikají v rámci vysokoškolské přípravy. Dále analyzoval období přechodu absolventů vysokých škol do zaměstnání. V této souvislosti vymezil tři problémové okruhy, reprezentované: — profesní, profesionální oblastí, — mimoprofesionální oblastí, — oblastí osobnostního rozvoje. Navázal pak rozбором dvou modelů přístupu k začleňování mladých odborníků v zaměstnání, které podle autora existují v naší společnosti. První z nich je model preferovaný absolventy vysokých škol „zdůrazňující především systematickou přípravu na výkon profese po vstupu do praxe, postupné přebírání pracovních úkolů, individuální vedení, zpracování a realizace kvalifikač-

ního, odborného růstu“. Druhý model, který autor označuje jako reálný, je „uplatňován značnou částí pracovních organizací: zdůrazňuje bezprostřední převzetí úkolů a individuální iniciativu“.

Jednání pokračovalo vystoupením Achima Hoffmanna (Centrální ústav výzkumu mládeže, Lipsko) na téma *Mládež a vědeckotechnický pokrok v NDR*, které obsahovalo řadu podnětných informací o vztahu mládeže k hodnotě práce, o hodnocení perspektiv uplatnění mladých lidí v pracovním procesu a o některých rozporech vyplývajících z mnohdy nedostatečného prostoru pro využití vzdělání a kvalifikace mladé generace. Autor objektivně analyzoval současné postavení mladých odborníků. Charakterizoval je jako sebevědomou generaci, cítící odpovědnost za vývoj společnosti, což však mnohdy dospělá populace nerespektuje. Upozornil i na fakt, že pro mladé lidi je sice zajištěna práce, ovšem bez ohledu na jejich aspirace, které jsou spojeny především se zajímavou a motivující prací. Jejich nesplnění mnohdy vede k pasivitě a k pouhému plnění příkazů.

Antonín Matějovský (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha) se v příspěvku *Vývoj vzdělání a jeho sociologická reflexe v ČSSR* věnoval některým otázkám vzdělanostních perspektiv československé mládeže. Naznačil hlavní výsledky, k nimž dospěly současné sociologické rozborů vývoje vzdělání u nás. Zároveň identifikoval některé „nové“ problémy, s nimiž se setkáváme.

Sociologické analýzy vývoje vzdělání v Československu za posledních třicet let rozdělil A. Matějovský do dvou odlišných etap. První z nich (šedesátá a sedmdesátá léta) byla charakterizována „zájmem o studium efektů vzdělávací politiky z hlediska demokratizace vzdělání a formování osobnosti mládeže v rámci školského systému“. Poněkud v pozadí zůstávaly otázky vývoje vzdělanostní struktury, což autor vysvětluje referenčním rámcem tehdejší výzkumné práce — komparacemi současné situace s minulostí. Druhá etapa vývoje sociologie vzdělání je podle A. Matějovského spojena především s identifikací následujících problémů:

- klesající dynamika vývoje vzdělanostní struktury
- stabilizace dosažené míry demokratizace vzdělání
- nepřítomnost „lichotivé“ postavení Československa, pokud jde o mezinárodní srovnání dynamiky vývoje vzdělání.

Zejména k poslednímu problémovému okruhu uvedl autor řadu zajímavých údajů vycházejících z komparace dat cenového typu ze sedmnácti zemí. V závěru se věnoval perspektivám vývoje vzdělanostní struktury československé společnosti do roku 2010.

Odpolední jednání sekce *Hodnoty vzdělání a práce v podmínkách vědeckotechnického rozvoje*, které řídil L. Boros, zahájila Sibylle Hübner-Funková (Německý ústav mládeže, Mnichov) příspěvkem *Národní identita mládeže v NSR*. Úvodem zdůraznila nutnost pojetí mládeže jako subjektu, jako faktoru změn. Poté přešla k otázkám vzdělání a zaměstnanosti mládeže, která v této oblasti nemá odpovídající možnosti. Upozornila na určité rozpory, které vyplývají z rozdílu úrovně kompetence při řízení vzdělání a celkové péče o mládež. Vzdělání je řízeno jednotlivými zeměmi spolkové republiky, kdežto sociální politika je v kompetenci federálních orgánů. Dále se zmínila o problémech demografické reprodukce, nezaměstnanosti žen, o jejich menších šancích využít získanou kvalifikaci a o otázkách spojených s nízkou mobilitou v NSR.

Pavel Kuchař (Ústav marxismu-leninismu UK, Praha) se ve svém referátu *Příprava mládeže na dělnická povolání* zaměřil především na důsledky zavádění nové výchovně vzdělávací soustavy do praxe. Upozornil, že některé přístupy k přípravě mládeže pro dělnická povolání v té podobě, v jaké byly formulovány v koncepci dnes realizované výchovně vzdělávací soustavy, neodpovídají plně těmto záměrům a nejsou zárukou splnění náročných společenských potřeb v blízké budoucnosti.

František Pelka (Vědeckovýzkumné středisko ÚV SSM, Praha) hovořil o *vědeckovýzkumné práci v rámci SSM*, zmínil se o některých základních výsledcích a uvedl i příspěvek nepřítomného vedoucího střediska Jiřího Matějky o perspektivách tohoto pracoviště.

Zdena Čermáková (Ústav marxismu-leninismu UK, Praha) v referátu *Hodnota vzdělání a hodnota práce v hodnotovém zaměření mladé inteligence* prezentovala výsledky systematické, dlouhodobé práce v oblasti sociologického postižení hodnotové problematiky. Uvedla podstatné rysy hodnotového zaměření vysokoškolských studentů v době před ukončením studia, které zároveň odpovídají na otázku, jaké je postavení hodnoty vzdělání a hodnoty práce, resp. jejich konkrétnějších aspektů v celku hodnotového systému. Ukázala, že jde o hodnoty značně významné, nikoli však dominantní. Jako významné jsou akceptovány až po naplnění některých dalších skutečností osobního života.

Tématem jednání další sekce byl *volný čas jako faktor rozvoje osobnosti mladého člověka*. Řídil je Ivan Velev (Ústav vědeckých výzkumů mládeže, Sofie), který se v úvodu vyjádřil k některým podstatným otázkám sociologického postizení dané oblasti života mládeže. Konstatoval, že v současné době probíhají vážné změny ve vědomí týkající se volného času. Volný čas směřuje k novému naplnění a přijímá nové společensko-politické charakteristiky. Upozornil, že utváření volného času probíhá především v neformálních skupinách, a nikoli v rámci mládežnických organizací.

Aleš Kabátek (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha) se zaměřil na problematiku *generace a generační kultury*. Uvedl ji stručným historizujícím přehledem některých přístupů a poté se věnoval významu daných kategorií pro zkoumání kultury a kulturních projevů mládeže a jejích jednotlivých skupin. Konstatoval, že kultura mládeže je pouze specifikací obecnějšího pojmu generační kultura. O generační kultuře je však možné hovořit především v souvislosti se sociálním věkem mládeže. Pro toto tvrzení uvede autor dva důvody, které jsou v podstatě odmítnutím zjednodušujících diskontinuálních koncepcí kultury mládeže. Dále se zabýval pojmem subkultura mládeže a interpretací pojetí generace, které vychází z širší teoretické koncepce výzkumu mládeže.

Miroslav Foret (Ústav pro výzkum společenského vědomí a vědecký ateismus ČSAV, Brno) vystoupil s referátem *Hudební preference mládeže ČSSR v osmdesátých letech*. Prezentoval výsledky sociologického výzkumu mladých lidí ve věku 15 až 25 let. Uvedl typologii oblíbenosti jednotlivých hudebních žánrů u jednotlivých skupin mládeže. Při výkladu použil i výsledky celostátního výzkumu mládeže realizovaného Ústavem pro výzkum veřejného mínění při FSÚ v Praze. Závěrem analyzoval některé širší společenské souvislosti promítající se do preference současné populární hudby mladou generací.

Jednání uzavřel Jiří Svitek (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha) příspěvkem *K zájmovému sdružování mládeže v současném vývoji společnosti*. Zabýval se problematikou zájmového sdružování, a to jak institucionalizovaného, tak i neinstitucionalizovaného, resp. organizovaného a neorganizovaného.

Sobotní jednání řídil Petr Sak. Prvním referujícím byl Ferdinand Koudelka (Výzkumný ústav DRUPOS, Olomouc). Zaměřil se na problematiku *Bydlení mladých lidí jako součást sociální politiky*. Hovořil o dvou stránkách bydlení jako základní lidské potřeby, a to zejména ve vztahu k mladým lidem — o stránce obecné a stránce specifické. Ve svém výkladu se zaměřil především na stránku specifickou, tj. čím se bydlení mladých lidí odlišuje od bydlení jiných věkových skupin populace.

Jan Munk (Ústav marxismu-leninismu UK, Praha) v příspěvku *Vzdělání a společnost* shrnul výsledky dlouholeté spolupráce Ústavu marxismu-leninismu UK a oddělení pro výzkum sociální struktury a dělnické třídy Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV. Zaměřil se především na proces zvýšení vzdělanostní úrovně a demokratizace vzdělání. Upozornil, že se nejedná o lineární pohyb ke stále vyšší vzdělanostní úrovni.

Eva Mevaldová (Ústav marxismu-leninismu UK, Praha) doplnila předcházející vystoupení referátem *Sociální politika a studentská manželství*. Na konkrétních datech ilustrovala především rozdílné přístupy jednotlivých fakult k otázkám vytvoření studijního prostoru pro studentky-matky.

Věra Kuchařová (Pedagogická fakulta UK, Praha) se v příspěvku *Rodinné prostředí a obtížně vychovatelná mládež* zabývala podílem rodiny na reprodukci negativních jevů v životě mladé generace. Charakterizovala některé zvláštnosti rodin obtížně vychovatelné mládeže a uvedla i některé hypotetické příčiny negativních odchylek chování u jedinců z rodin plně funkčních, kde rodiče mají vyšší vzdělání a zastávají zajímavá a prestižní povolání, popřípadě i společenské a politické funkce. Zabývala se i otázkami profesionálního uplatnění obtížně vychovatelné mládeže.

Jednání uzavřel Petr Balek (Ústav marxismu-leninismu UK, Praha) referátem *Vliv některých společenských faktorů na způsob života mládeže*.

Souběžně se sobotním jednáním konference probíhalo i zasedání vedení Výzkumného výboru 34, které bylo věnováno kontrole plnění plánu práce, projednání návrhu na změnu názvu výzkumného výboru a přípravě světového kongresu v roce 1990 v Madridu.

V neděli se konalo závěrem zasedání konference, které řídil prof. Peter Emil Mittev. Nejdříve zde vystoupil Dalibor Holda (Ústav marxismu-leninismu UK, Praha) s příspěvkem *Společenské kontexty utváření postojů československé mládeže ke vzdělání a k práci*. Zabýval se především otázkami vlivu vývoje sociální struktury na existující difference v obou oblastech. Upozornil, že dané skutečnosti nelze izolovaně odvozovat z postavení v systému společenské výroby. Existující difference je

třeba analyzovat v širších souvislostech utváření životního způsobu. Konstatoval, že zavedení kategorie životního způsobu má svoje opodstatnění zejména při analýze intergeneračních cyklů autoreprodukční povahy, kdy rodina vystupuje jako výrazný stabilizující faktor.

Jednáni konference uzavřel Jürgen Hartmann, který shrnul a zhodnotil výsledky tří denního zasedání a informoval o dalších vědeckých, organizačních a koordinačních záměrech Výzkumného výboru.

\* \* \*

Ve dnech 13. a 14. června pořádal Ústav marxismu-leninismu UK pracovní zasedání věnované přípravě úvodního projektu mezinárodního výzkumu *Mládež a vědeckotechnický rozvoj*, který je koordinován Evropským koordinačním střediskem pro výzkum a dokumentaci ve společenských vědách se sídlem ve Vídni. Jednání se zúčastnili národní koordinátoři a další účastníci ze 13 evropských zemí (2) (BLR, Finska, Itálie, MLR, NDR, NSR, PLR, Portugalska, Rakouska, Španělska, Švédska, Velké Británie, Československa) i zástupci Vídeňského střediska — jeho ředitel František Charvát a koordinátorka projektu Růža First-Dilicová. Československo zastupovali D. Holda a P. Sak.

Značnou aktivitu při plánování a koncipování této mezinárodní studie projevil i Výzkumný výbor 34, jehož předseda J. Hartmann zpracoval některé podkladové materiály. Na setkání v Praze, které bylo první plenární schůzkou tohoto mezinárodního týmu, byly projednány návrhy struktury národních zpráv a upřesněn harmonogram a postup dalších prací na projektu. Každý z účastníků měl možnost vyjádřit se k obsahovému zaměření studie i k technicko-organizačním otázkám. Nejrozsáhlejší diskusi vyvolal model vztahu mezi technologickými změnami a tendencemi k rostoucí individualizaci v současných společnostech, který předložil J. Hartmann jako metodologické východisko pro mezinárodní komparaci:

Technologické změny → Vyšší úroveň prostedků → Větší nezávislost výběru → Zvýšený stupeň individualizace

Bylo argumentováno zejména přílišným zjednodušením sociální reality a formulovány návrhy na doplnění společné studie o další možné sféry podílející se na utváření vztahu mládeže k vědeckotechnickému pokroku.

Zasedání bylo zakončeno přijetím u prorektora Univerzity Karlovy prof. Bohumila Němce.

Zdena Čermáková  
Dalibor Holda

## Diskuse o prognóze sociálního rozvoje

Ve dnech 28. až 31. 3. 1988 se v Nových Vozokanech u Nitry konal pracovní seminář k prognóze sociálního rozvoje ČSSR. Sešly se zde kolektivy pověřené v Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV a v Ústavu filozofie a sociologie SAV zpracováním prognóz sociálního rozvoje ČSSR, resp. SSR do roku 2010. Cílem semináře, který řídili F. Kutta, L. Pisca a J. Bunčák, bylo koordinovat práci na obou prognózách, prodiskutovat přístupy a pro bližší období pak spojit síly při dopracování souboru studií k prognóze sociálního rozvoje ČSSR tak, aby v něm byly uplatněny poznatky a zastoupena stanoviska obou řešitelských kolektivů.

Podkladem pro jednání semináře byly dva prognostické materiály vypracované paralelně v rámci státního plánu základního výzkumu v r. 1987. Byla to jednak *Prognóza sociálního rozvoje ČSSR — soubor dílčích prognostických studií*, vzniklá v Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV, jednak studie *Zákonité tendence a prognózy sociálního rozvoje SSR*, připravená v Ústavu filozofie a sociologie SAV. Bylo dohodnuto vypracovat na jejich základě společný prognostický materiál reflektující problémy obou národních republik a sjednocující podle možnosti představu o tendencích a strategii sociálního rozvoje ČSSR do r. 2010. Soubor prognostických studií by měl být podle tohoto záměru rozčleněn do pěti tematických okruhů zabývajících se:

(2) Pro nemoc se omluvil zástupce Irska, který však zaslal písemný materiál. Do budoucna se počítá i se zástupci Sovětského svazu.